

A RÉSZVÉNYTÁRSASÁG SZABÁLYOZÁSA AZ ÚJ PTK-BAN

Előadó:

DR. SÁNDOR TAMÁS
ügyvéd
a Kodifikációs Bizottság tagja

Korreferensek:

DR. BOÓC ÁDÁM
ügyvéd
az MTA Jogtudományi Intézet főmunkatársa

DR. FARKAS CSABA
egyetemi docens
Szegedi Tudományegyetem ÁJK

**In: Harmincegyedik Jogász Vándorgyűlés. Gyula, 2011. október 13 – 15.
(szerk.: Dr. Benisné dr. Győrffy I.)
Magyar Jogász Egylet, Budapest, 2012.**

DR. BOÓC ÁDÁM:

Dr. Sándor Tamás kitűnő előadásában részletesen beszámolt ama kérdésekről, amelyek a Ptk. Kodifikációs Főbizottságának társasági jogi munkacsoportját elsődlegesen foglalkoztatták a zártkörűen működő részvénytársaságra vonatkozó szabályok megalkotása során. Jelen korreferátumban néhány, az igen kiváló előadás által felvetett szempontra kívánok reflektálni, illetve azokhoz néhány észrevételt fűzni.

Előadásomban elsődlegesen az alábbi kérdéseket kívánom érinteni:

1. Érvek a zrt. mint társasági jogi forma fenntartása mellett;
2. Az alaptőke összetétele;
3. Az igazgatósági tagok felelőssége;
4. A saját részvény problémája.

1. Érvek a zrt., mint társasági jogi forma fenntartása mellett

Megítélésünk szerint alapvetően nem kívánatos az, hogy az egyes társasági formák száma csökkenjen, a magyar Gt. rendszerében kialakított egyes társasági jogi formák megtartása feltétlenül indokolt. Ezzel persze összefüggésben áll az, hogy helytelen az, ha az egyes társasági jogi formák nem a rendeltetésüknek megfelelően kerülnek felhasználásra, azaz, ha nem azon célokra alkalmazzák őket, melyekre a jogalkotó elsődlegesen szánta. Csupán példaként kívánunk utalni a közkereseti társaságokra, melyek történetileg is a személyegyesítő társaság klasszikus példájának tekinthetők, ahol is a természetes személy tagok személyesen elvégzett közös gazdasági tevékenységükből kívánnak részesedni, egyetemleges és korlátlan felelősségvállalás mellett.

Az elsősorban az építőipar területén elterjedt, jelentősebb beruházásokat konzorciumban megvalósító, jogi személyiséggel rendelkező vállalatok – részvénytársaságok, korlátolt felelősségű társaságok – bevett gyakorlata az, hogy a konzorcium által elvállalt projekt kivitelezésére létrehoznak egy közkereseti társaságot. A megrendelői, a projekt befejezésével avagy az egyes garanciális – szavatossági helytállással kapcsolatos aggályokat az egyetemleges és korlátlan tagi felelősségvállalás ugyan képes lehet kiküszöbölni, mégis alapvetően belátható, hogy a közkereseti társaság alapvetően nem eme felhasználási célra jött létre.

Ettől függetlenül véleményünk szerint nem lenne helyénvaló a zártkörűen működő részvénytársaságot a korlátozott felelősségű társasággal fennálló egyes hasonlóságai miatt megszüntetni. Kétségtelenül vannak hasonló vonások, de az eltérések is igen jelentősek.

A kft. annak ellenére, hogy magán viseli a részvénytársaságok *differentia specificá*jának tekinthető *vagyonegyesítő* jelleget, megőrizte *személyegyesítő* sajátosságait is. Ez számos momentumban érhető tetten, melyek közül itt és most csak néhányat van módunk kiragadni. A zártkörűen működő részvénytársaság ismeri a kollektív vezetés fogalmát az igazgatóság mint intézmény alkalmazásával, de lehetőség van az egyszemélyi vezetésre is az igazgatóság jogait gyakorló vezérigazgató esetében. Ezzel szemben a kft. az ügyvezető mint egyszemélyi vezető lehetőségét alkalmazza, és több ügyvezető esetében sem beszélhetünk kollektív vezetésről, még akkor sem, ha adott esetben együttes cégjegyzési joggal rendelkeznek.

Ennél is fontosabb különbségként értékelhető az, hogy az üzletrész felosztásához a taggyűlés hozzájárulására van szükség. Abban az esetben ugyanis, ha a taggyűlés nem adja meg a szükséges hozzájárulást, annak lényeges következményei lehetnek, illetőleg az üzletrésztől értékpapírt kiállítani nem lehet. Ezen ténykörülmények alapvetően indokolják a zártkörűen működő részvénytársaság mint társasági forma önálló fenntartását.

2. Az alaptőke összetétele

A Javaslat megtartotta a zrt. esetében az 5.000.000 Ft, míg az nyrt. esetében a 20.000.000 Ft összegű alaptőke-minimumot. Habár az alaptőke minimális nagyságát gazdasági megfontolások alapvetően befolyásolják, az alaptőke összegének meghatározása bizonyos szempontból technikai kérdésnek tekinthetőek. Megítélésünk szerint az alaptőke összetételével kapcsolatos kérdések, illetve az ebből adódó esetleges felelősség problémája lényegesen több, megfontolásra érdemes aggályt vet föl.

A Javaslat 3:29.§-a az alábbiak szerint rendelkezik: „*Apport lehet vagyoni értékű jog; vagyoni értékű jognak minősül az adós által elismert vagy jogerős határozaton alapuló követelés is.*” Ennek megfelelően az apport fogalma meglehetősen tág. Az, hogy követelés is képezheti az apportot, alapvetően nem problematikus. Hitelezővédelmi szempontból azonban mindenképpen figyelembe veendő ama fordulat, mely szerint az adós által elismert követelés is lehet apport.

Mindezeknek az érvényesíthetősége ütközhet nehézségekbe, ha például az apportot mint követelést – extrém esetben – egy *off-shore* cég által kiállított váltó képezi. Ebben az esetben nem feltétlenül mutatkozik reális esély a behajtásra, de hasonló lehet a helyzet akkor is, ha ugyan van jogerős ítéletünk, de az adós – adott esetben szintén *off-shore* cég – olyan államban rendelkezik székhellyel, mellyel nem áll fenn jogsegélyegyezmény. Ebből kifolyólag adott esetben, egy, a fenti paraméterekkel rendelkező követelés esetében előállhat olyan helyzet, amikor is a hitelező követelését az elviekben kötelezően rendelkezésre álló alaptőkéből – annak összetétele miatt – nem lesz képes kielégíteni.

Ami az alaptőke részét képező apport értékéért való felelősséget illeti, a Javaslat 3:29. §. (3) bekezdése az alábbi szabályt tartalmazza: *A nem pénzbeli hozzájárulást szolgáltató tag a hozzájárulás szolgáltatásától számított öt éves jogvesztő határidőn belül helytállni tartozik a gazdasági társaságnak azért, hogy a társasági szerződésben megjelölt érték nem haladja meg a nem pénzbeli hozzájárulásnak a szolgáltatás idején fennálló értékét. Azok a tagok, akik valamely tag nem pénzbeli hozzájárulását tudomásuk ellenére a szolgáltatáskori értéket meghaladó értékkel fogadták el, a nem vagyoni hozzájárulást teljesítővel együtt egyetemlegesen és korlátlanul felelnek a társaság felé az ebből adódó kárért.*

Miképpen látható, a Javaslat rendelkezései szerint azon tagok, akik a valamelyik tag által szolgáltatott apportot egyéb tudomásuk ellenére a szolgáltatáskori értéket meghaladóan fogadták el, az apportot teljesítő taggal együtt *egyetemlegesen és korlátlanul* felelnek a társaság felé az ebből adódó kárért. Lényeges lehet azon elgondolkodni, hogy vajon megfelelő-e az a szabály, hogy kizárólag a társaság felé legyen-e meg ez a felelősség, avagy esetlegesen azt hitelezők is érvényesíthessék.

A gazdasági társaság bizonyos létszakaszaiban, sajátos gazdasági helyzetben ugyanis könnyedén előállhat az a helyzet, hogy a gazdasági társaságnak nem fog érdekében állni az, hogy saját tagjaival szemben kezdeményezzen az apport értékéért való felelősség megállapítására irányuló eljárást.

3. Az igazgatósági tagok felelőssége

A részvénytársaság operatív irányítását értelemszerűen az igazgatóság, illetve egyszemélyi vezetés esetében az igazgatóság jogait gyakorló vezérigazgató látja el. A felelősség differenciálásának nyilvánvaló módon csak akkor lehet értelme, ha kollektív vezetésről beszélünk, és különösen akkor lehet je-

lentősége, ha a részvénytársaság igazgatósági tagjai között megkülönböztetünk belső, a zrt.-vel egyébként – nem igazgatósági tisztségükből adódóan – munkaviszonyban álló, és külső, a zrt.-vel az igazgatósági tisztségen túlmenően egyéb kapcsolatban nem álló igazgatósági tagokat.

Meglátásunk szerint feltétlenül szükséges lehet a felelősség eme tekintetben történő differenciálása, és ez egyes szektorokban hangsúlyozottan igaz. Utalni kívánunk a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény (Hpt.) hatálya alá tartozó gazdasági társaságokra, a pénzügyi vállalkozásokra, hitelintézetekre. Mint ismeretes, ahhoz, hogy valaki egy, a Hpt. hatálya alá tartozó gazdasági társaságban vezető tisztségviselői tisztséget töltsön be, sok esetben a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete (PSZÁF) által lefolytatott engedélyezési eljárásról kell keresztül mennie.

Az egyes engedélyezési folyamatok során (lásd például: *fit and proper declaration*) a külső és a belső igazgatósági tagoknak nem feltétlenül teljesen azonos kritériumoknak kell megfelelniük, ahhoz, hogy a kinevezéshez szükséges engedélyt megkapják.

Utalni kívánunk továbbá az Európai Unió Bizottságának 2005.02.15. napján kelt ajánlására, mely a *Commission Recommendation of 15 February 2005 on the role of non-executive or supervisory directors of listed companies and on the committees of the supervisory board* címet viseli. Ezen ajánlás értelmében a nem ügyvezető igazgatósági (vagy felügyelő bizottsági) tagok megfelelő szakmai háttérrel, képzettséggel, elegendő idővel rendelkezzenek a munkájuk ellátásához, és a függetlenséggel kapcsolatos kritériumok meghatározásra kerüljenek. Mindebből nézetünk szerint az is következik, hogy nem lenne méltányos a külső és belső igazgatósági tagok részére teljes mértékben azonos felelősségi alakzatot megállapítani, feltétlenül indokolt a felelősség mértékének megfelelő differenciálása.

Jogtörténeti adalékként a régebbi magyar magánjogra utalva, hivatkozunk a Curia egy 1903-as döntésére, mely szintén az igazgatósági tagok felelősségének kérdésével foglalkozott. A Curia 1904. január 12. 403/1903. sz. határozatának tényállásában az alperes (banki igazgató) a felperes kölcsönének fedezeteként kézizálogba kötvényeket adott át, amelyeket ő hamisított. A felperesi hitelező a bank csődtömegéből kielégítést nem kapott, a hamis kötvényekből pedig nem kaphatott, ezért az alperes személyes felelőssége megállapítható volt.

A részvénytársaság igazgatója a saját törvényellenes cselekményéből származó kárért a károsult felé abban az esetben is felelős volt, ha a cselekmény a társaság érdekében történt, és ha a károsult a kárkövetelését már az rt. el-

len is megkísérelte érvényesíteni. A követelésnek a csődtömeg elleni bejelentése nem zárta ki azt, hogy a felperes a követelését az alperessel szemben is érvényesítse.

Érdemes megemlíteni, hogy az 1875. évi Kereskedelmi Törvény (Kt.) nem ismerte az elválasztás elvét, a vezető tisztségviselő saját kárfelelősségét állapította meg, amennyiben a jogellenes cselekmény elkövetésekor a társaság érdekében, működési körében járt el.

4. A saját részvény problémája

A zártkörűen működő részvénytársaság kapcsán nem új probléma a saját részvény kérdése. Ezzel kapcsolatban itt és most kizárólag egy részletkérdéssel, a saját részvény megszerzésének problémakörével kívánunk foglalkozni.

A Javaslat szerint a saját részvény megszerzésének feltétele a zrt. Igazgatóságának megfelelő felhatalmazása a közgyűlés által. Ugyanakkor tartalmazza a Javaslat azt is, hogy nincs szükség a közgyűlés által adott előzetes felhatalmazásra, ha a részvények megszerzésére a részvénytársaságot közvetlenül fenyegető súlyos károsodás elkerülése érdekében kerül sor. Nem alkalmazható azonban ez a rendelkezés a nyilvánosan működő részvénytársaság részvényeinek felvásárlására irányuló, külön törvényben szabályozott nyilvános vételi ajánlattétel esetén.

Egyértelműen merül fel az a kérdés, hogy vajon mi minősül közvetlenül fenyegető súlyos károsodásnak? Ezt nyilván esetenként kell elbírálni, de bizonyos, hogy egy ellenséges kivásárlás például, amely a társaság létét is fenyegetheti, ebbe a kategóriába fog tartozni. Ezzel kapcsolatban azonban célszerű felhívni a figyelmet a nyilvános rt. felvásárlása, az ún. *take over* esetén irányadó szabályra, melynek értelmében az igazgatóság a vételi ajánlat kézhez vételének időpontjától kezdődően nem hozhat olyan döntést, amely alkalmas a befolyásszerzésre irányuló eljárás megzavarására.

Mindebből kitűnik, hogy a joggyakorlat számára kényes, és nem egy polémiára okot adó feladat lehet annak pontos meghatározása, hogy mit minősíthetünk a részvénytársaságot fenyegető súlyos károsodásnak.

A fenti rövid problémafelvetésből is talán kitűnik az, hogy a zártkörű részvénytársaság megfelelő szabályozása, és főként az arra ráépülő gyakorlat nem nélkülözi a neuralgikus pontokat.

Ezzel persze nem kívánjuk azt mondani, hogy lehetetlen feladat lenne a zrt.-re vonatkozó adekvát, és a gyakorlat próbáját is kiálló szabályok megalakítása, s nem is kívánunk senkit se elrettenteni a részvénytársaságokkal való elméleti vagy gyakorlati foglalatosságtól.

Ennek bizonyosságául zárjuk előadásunkat egy, az abszurd elemet nem nélkülöző, de talán a valóság egy részét, avagy annak tükröződését is magában rejtő, méltán klasszikusnak tekinthető idézettel, mely Rejtő Jenő *Az elveszett cirkáló* című regényéből származik:

„– Magam sem tudtam... Várjatok csak! – kiáltott hirtelen Rozsdás. – Nagyszerű ötletem van. Ide hallgass Fred, és maga is figyeljen ide, Főnök! Akarnak fejenként 5000 fontot keresni?

– Attól függ, hogyan. Illetve attól se függ.

– Részvénytársaságot kell alapítani. – folytatta a vörös.

– Azt lehet – mondta helybenhagyólag Piszkos Fred, és megértően bólogott, mint aki sűrűn szokott részvénytársaságot alapítani.”